

Лексикон образовних термина (2014). Београд: Учитељски факултет.

Методичка теорија и пракса, број 2/2023

УДК: 37

стр. 255–256

НАСТАВА МУЗИЧКЕ ПИСМЕНОСТИ

Гордана Стојановић

НАСТАВА МУЗИЧКЕ ПИСМЕНОСТИ – процес увођења ученика у → **музичку писменост**, овладавање → **нотним писмом**, вештином читања (певањем, свирањем) и записивања музике. Саставни је део → **наставе музичке културе** у основној школи општег образовања и наставе солфеђа у музичкој школи. – Обим и садржај *н. м. њ.* битно се разликују у општем и професионалном → **музичком образовању**. У општем образовању предвиђено је упознавање неколико → **тоналитета** (C-dur, a-moll, G-dur, F-dur, d-moll, D-dur) у поступном мелодијском кретању једноставне ритмичке структуре. У музичким школама, од основне до краја музичких студија, тежи се достизању функционалне музичке писмености, потпуним владањем извођења, записивања и разумевања сваког музичког текста. *Н. м. њ.* структурисана је у три етапе, које се одвијају паралелно и диктирају избор музичких садржаја. То су: припрема за певање из нотног текста: поставка → **звука**, стварање звучног фонда; учење певања из нотног текста: повезивање звука и нотне слике асоцијацијом на претходно запамћен звучни клише; усавршавање певања из нотног текста на новом музичком материјалу (→ **методички приступ усвајању песме**). У почетној *н. м. њ.* најважнији задатак је развијање музичких, посебно певачких способности ученика, и стварање звучних представа. У школи општег образовања, овај период наставе везује се за први и други разред основне школе, када се звучно постављају основни → **тонови** и основне ритмичке врсте, дводелни и троделни ритам. То захтева учење великог броја песама, из којих ће ученици, приликом овладавања нотним писмом, црпсти звучни код за одговарајући мелодијско-ритмички проблем. За звучну поставку основних тонова ученици треба да знају да певају по слуху песме-моделе, и да их са сигурношћу скраћују преко почетног мотива до иницијалиса. Модели су песме са текстом чији почетни слогови текста асоцијативно одговарају слоговима → **солмизације**, а почетни тонови (иницијалиси) њиховој висини (*Ми идемо њреко њоља...* – тон и слог ми, *Ресаво водо љагна...* – тон и слог ре...). Моделе је у *н. м. њ.* увео Миодраг А. Васиљевић (*Нотно њевање у теорији и њракси, I део, 1940*). Полазећи од прин-

ципа да је почетак мелодије, почетни тон и слог, носилац памћења, Васиљевић је компоновао по један или више модела за сваку тонску висину. – У обради основних тонова примењује се тонска аналитичко-синтетичка метода: усвајање висине тона одвија се од целине ка детаљу – од песме-модела ка њеном иницијалису (прва фаза), како би се, издвојен и запамћен, у другој фази рада (у општем образовању – трећи и четврти разред основне школе), повезао са својим графичким знаком – позиција ноте у → **линијском систему**, и потом, интонирањем појединачних тонских висина, укључио у нову целину. Тоновни / ноте уводе се групно и појединачно (монографски). Избор модела и редослед увођења тонова зависи од средине, одн. тоналних основа фолклорног региона у коме се настава изводи, типа школе (општеобразовна или музичка), предзнања ученика и избора уџбеника. Тоналитети се обрађују у петом и шестом разреду основне школе, по сличном принципу: нов тоналитет или тонски род прво се звучно поставља певањем песме са текстом по слуху (прва фаза), а затим се песма представља нотним записом уз одговарајућа теоријска тумачења (друга фаза). Принцип наставе *звук – нотна слика – тумачење* присутан је и у поставци ритмичких врста и фигура. Као ритмички клише за поставку одређеног проблема користе се песме са текстом и говорни ритам (→ **бројалице, пословице, изреке**). Схватање ритмичког кретања, односа трајања и акцената могуће је само ако се има увид у мање или веће музичке целине. Зато се у обради ритмичке проблематике примењује глобална метода – памћење и повезивање звучних и визуелних слика одређене музичке целине. Музичке појаве, законитости и појмови по правилу се извлаче и тумаче из звучних поставки. После поставке звука и његовог повезивања са нотном сликом, вежбе → **музичког опажања**, прилагођене тежини мелодике и ритма, узрасту ученика и типу школе, саставни су део *н. м. њ*. У музичкој школи, у настави солфеђа, ради оспос обљавања ученика за превођење звучне слике у нотни текст, развоја → **музикалности и музичке меморије**, примењује се и → **диктат** као обавезан елемент рада.

Лит.: З. М. Васиљевић, *Методика музичке писмености*, 2006; З. М. Васиљевић, *Методика солфеђа*, 1991; З. М. Васиљевић, *Рађ за музичку писменост*, 2000; И. Дробни, *Методичке основе вокално-инструменталне наставе*, 2008; А. Јовић Милетић, *Почетно музичко описмењавање на српском музичком језику*, 2011; Г. Стојановић, „Васиљевићево Ђачко певање – генеза поставке музичке писмености на традиционалној музици“, *Зборник радова са окуплој сјола Миограј А. Васиљевић – животи и дело*, 2006.